

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Географічний факультет

Кафедра землезнавства та геоморфології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальної
роботи
Географічний
факультет
« 9 » листопада 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Навчальна практика з основ польових природничо-
географічних досліджень

Ґрунтознавчі дослідження

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

10 Природничі науки
106 Географія
Бакалавр
Геоморфологія та природничий туризм
обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2018/2019
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	1
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	диференційований залік

Викладач: **Макаренко Володимир Васильович**, кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри землезнавства та геоморфології, доцент

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2018

*Розробники: Макаренко Володимир Васильович, кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри землезнавства та геоморфології, доцент*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри землезнавства та геоморфології

С. Бортник проф. Бортник С.Ю
(підпис)

Протокол № 6 від «26» листопада 2019р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол від «30» січня 2019 року № 1

Голова науково-методичної комісії С.П. Запотоцький проф. Запотоцький С.П.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«30» січня 2019 року

Вступ

Навчальна практика «Ґрунтознавчі дослідження» є складовою частиною навчальної практики з основ польових природничегеографічних досліджень для студентів-географів 1-го курсу, яка проводиться на базі Канівського природного заповідника. Вона є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми «Геоморфологія та природничий туризм» першого рівня вищої освіти на здобуття освітнього ступеню бакалавра за спеціальністю 106 Географія; галузі знань – 10 Природничі науки. Термін проходження практики – 30 годин протягом одного тижня.

1. Мета практики – закріпити і поглибити теоретичні знання, здобуті студентами під час аудиторних занять з ґрунтознавства у польових умовах, навчитись застосовувати їх при проведенні самостійних ґрунтознавчих досліджень, на оволодіння елементарними прийомами проведення польових ґрунтознавчих досліджень. Метою практики є формування здатності розв'язувати теоретичні та прикладні питання у професійній діяльності в галузі природничої географії, на прикладі конкретної території - району Канівського Подніпров'я - ознайомити студентів із особливостями ґрунтового покриву, його структурою, поширенням різних типів ґрунтів.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни: успішне опанування навчальної дисципліни «Ґрунтознавство».

3. Анотація навчальної дисципліни.

Навчальна практика складається з трьох етапів: 1) ознайомчо-підготовчого; 2) основного - маршрутного; 3) камерального (заклучного).

На *першому етапі* практики викладач знайомить студентів із маршрутом та програмою практики, читає їм ознайомчу лекцію, консультує з питань ефективної організації експедиційних польових досліджень, проводить інструктаж з техніки безпеки тощо. Також на підготовчому етапі практики розробляється детальний маршрут і проводиться його комплексний географічний аналіз згідно визначеного плану, намічаються об'єкти польових спостережень, місця закладення ґрунтових розрізів.

Обов'язково проводиться інструктаж щодо форми одягу, спорядження та техніки безпеки при проходженні маршрутів.

Маршрутний етап практики проводиться згідно визначеного плану. Під час цього етапу відбувається ознайомлення із особливостями природних і антропогенних ландшафтів місця проведення практики, детально вивчаються фізико-географічні, соціально-географічні і економіко-географічні особливості вибраних об'єктів, проводяться польові дослідження. Обов'язковим елементом кожного маршруту є лекція, в якій окреслюються головні питання, які будуть проілюстровані у подальшому маршруті. Маршрути здійснюються пішки в радіальних від заповідника напрямках та на автобусі до віддалених ґрунтових розрізів.

Протягом маршрутів студенти ведуть польовий щоденник, у який занотують усі проведені польові дослідження, здійснюють опис досліджуваних об'єктів, роблять мікромоналіти ґрунтових розрізів, здобувають практичні навички відбору ґрунтових зразків для аналітичних робіт.

Практика завершується *камеральним періодом*, під час якого студенти опрацьовують зібраний польовий матеріал, систематизують і узагальнюють його, роблять обґрунтовані висновки. Завершується практика оформленням звіту, який захищається на кафедрі згідно плану.

Навчальна дисципліна «Навчальна практика з основ польових природничо-географічних досліджень. Частина 5. Ґрунтознавчі дослідження» є однією з складових комплексної підготовки освітньо-професійної програми «Геоморфологія та природничий туризм» спеціальності 106-«Географія»

4. Завдання (навчальні цілі) – навчити студентів застосовувати теоретичні знання та сформувати методичні навички для здійснення польових досліджень, спрямованих на

отримання якісної інформації про ґрунтовий покрив конкретної території. Проведення ґрунтознавчої практики передбачає виконання наступних завдань:

- надати уявлення про особливості процесів ґрунтоутворення та різноманіття ґрунтів у Канівському Подніпров'ї (ФК 2);
- ознайомити з методами дослідження ґрунту та сформувати навички вивчення ґрунту у польових умовах (ФК 3, ФК 4);
- ознайомити з заходами щодо збереження родючості ґрунтового покриву та сформувати науково-екологічного світогляд (ФК 8);
- сформувати навички опрацювання та систематизації отриманого польового матеріалу і складання звіту щодо результатів ґрунтознавчого дослідження – звіту про навчальну практику (ЗК 6, ФК 6);
- сформувати навички працювати як самостійно, так і в команді (ЗК 12);
- сформувати здатність планувати час та управляти їм (ЗК 13).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	ґрунтоутворювальні породи території дослідження	<i>лекція, польові маршрути, камеральні роботи</i>	<i>опитування в усній формі</i>	<i>до 5%</i>
1.2	типи ґрунтів, що поширені та території дослідження, їх особливості будови, генезису			<i>до 10%</i>
1.3	методи проведення польових досліджень			<i>до 5%</i>
1.4	вплив антропогенної діяльності на ґрунти			<i>до 5%</i>
1.5	історію розвитку ґрунтів району дослідження			<i>до 5%</i>
1.6	порядок роботи на ґрунтових розрізах			<i>польові маршрути</i>
2.1	ідентифікувати у польових умовах ґрунти різних типів	<i>лекції, камеральні роботи</i>	<i>виконання практичних завдань під час проходження маршрутів</i>	<i>до 10%</i>
2.2	розпізнавати прояви процесів деградації ґрунтів;	<i>польові маршрути</i>		<i>до 10%</i>
2.3	описувати ґрунтові розрізи та відбирати зразки ґрунтів та ґрунтоутворювальних порід	<i>польові маршрути</i>		<i>до 10%</i>
3.1	презентувати отримані результати за допомогою сучасних технічних засобів	<i>підготовка заключного звіту</i>	<i>Захист заключного звіту, усне опитування</i>	<i>до 10%</i>
4.1	визначати, описувати, аналізувати матеріал отриманий у польових умовах та робити висновки щодо типів ґрунтів, процесів, що відбуваються у них.	<i>лекції, польові маршрути, камеральні роботи</i>		<i>до 10%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)										
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	3.1	4.1
ПРН 6. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки та її компонентів.	+	+		+	+		+	+			
ПРН 8. Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природно- і суспільно-географічних об'єктів і систем.			+			+	+		+		
ПРН 10. Аналізувати склад і будову природно- та суспільно-географічних об'єктів і систем (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях.	+	+		+							
ПРН 11. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень, інтегрувати їх від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.				+						+	+

7. Схема формування оцінки:

Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами проходження маршрутної польової частини практики та участі у камеральних роботах, зокрема у підготовці, оформленні та захисті підсумкового звіту (диференційованого заліку).

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

1. результати навчання – 1 (знання РН 1.1-1.6) – до 40%;
2. результати навчання – 2 (вміння РН 2.1-2.3) - до 30%;
3. результати навчання – 3 (комунікація) - до 10%
4. результати навчання – 4 (автономність та відповідальність РН 4.1-4.2) - до 10%.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- **поточне оцінювання:** кількість балів, що отримує студент протягом терміну проходження практики, є сумою балів, що були отримані при оцінюванні: 1) усних відповідей та виконанні практичних завдань під час маршрутів; 2) ведення польового щоденника; 3) участі у підготовці та оформленні звіту.

Оцінювання за формами контролю:

Форми контролю	Кількість балів	
	мінімальна	максимальна
Усне опитування та оцінювання практичних завдань	8 балів	15 балів
Оцінка за ведення польового щоденника	15 балів	25 балів
Оцінка за участь у підготовці та оформленні звіту	10 балів	20 балів

- **підсумкове оцінювання у формі заліку відбувається у вигляді захисту підсумкового звіту.** Максимальна кількість балів, отримана на заліку – 40 балів, мінімальна кількість балів, що додаються до поточних – 27 бали.

- умови допуску до заліку: студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критично-розрахунковий мінімум – 20 балів, до складання заліку не допускаються. Рекомендований мінімум для допуску – 33 бали.

При простому розрахунку отримуємо:

	Поточне оцінювання	Залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	33	27	60
Максимум	60	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 716-32 від 31 серпня 2018 року.

7.2. Організація оцінювання: опитування в усній формі та/або оцінювання практичних завдань проводиться під час польових маршрутів. захист заключного звіту відбувається в останній день практики і включає доповідь за розділом звіту, який готував студент, та відповіді на запитання.

Студенти, які за поточне оцінювання отримали кількість балів від 20 до 33, під час заліку отримують додаткове практичне завдання. У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання запланованих програмою видів робіт здійснюється у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 31 жовтня 2010 року.

Шкала відповідності

Оцінка (за національною шкалою) / National grade	Рівень досягнень, % / Marks, %
Зараховано / Passed	60-100%
Не зараховано / Fail	0-59%

Вимоги до звіту. Звіт складає бригада з 5-6 осіб за встановленим планом. Звіт містить текст із включенням рисунків, прикладів опису ґрунтових розрізів, завершується списком використаних джерел.

План звіту з ґрунтознавчої практики.

Вступ

1. Загальний огляд маршруту практики.
2. Характеристика природних умов досліджуваної території.
 - 2.1. Геологічна будова.
 - 2.2. Геоморфологічні особливості.
 - 2.3. Клімат.
 - 2.4. Рослинність.
 - 2.5. Ґрунтовий покрив.
 - 2.6. Ландшафтні особливості.
 - 2.7. Фізико-географічне районування.
 - 2.7. Несприятливі фізико-географічні процеси.
3. Типові ґрунти Канівського Подніпров'я.
 - 3.1. Рельєф як фактор ґрунтоутворення провінції.
 - 3.2. Ґрунотвірні породи.
 - 3.3. Рослинність та кліматичні особливості провінції.

4. Заходи раціонального використання ґрунтового покриву та збереження його родючості.

Висновки

Звіт ілюструється картографічним і графічним матеріалом досліджуваної території (фотографіями, розрізами, профілями, графіками, таблицями тощо).

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№	Назва заняття	Кількість годин	
		Польові маршрути	Камеральні роботи
1	Маршрути 1-2. Урочища Канівського природного заповідника із відслоненнями материнських порід; проявами деструктивних та ерозійних явищ.	8	4
2	Маршрути 3-5. Поля агроформувань різної форми власності із типовим ґрунтовим покривом провінції (с. Степанці, с. Тулинці, с. Келеберда, с. Ліпляве).	12	6
	ВСЬОГО	30 годин*	

**Послідовність маршрутів, а також розподіл годин між польовою та камеральною частинами практики може варіювати в залежності від погодних умов та наявності транспортних засобів.*

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ґрунтознавство: підручник / [Тихоненко Д.Г., Горін М.О., Лактіонов М.І. та ін.]; за ред. Д.Г. Тихоненка. – К.: Вища освіта, 2005. – 703 с.

2. Практикум з ґрунтознавства: Навчальний посібник / За ред. Д.Г. Тихоненка. – Х.: Майдан, 2009. – 448 с.

3. Атлас почв Української ССР / [Под ред. Н.К. Крупського, Н.И. Полупана]. – К.: Урожай, 1979. – 145 с.

4. Ґрунти України: властивості, генезис, менеджмент родючості. Навчальний посібник / За ред. В.І. Купчика. – К.: Кондор, 2010. – 414 с.

5. Кіт М.Г. Морфологія ґрунтів. Основи теорії і практикум: Навчальний посібник. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 232 с.

6. Позняк С.П., Красеха Є.Н. Чинники ґрунтоутворення: Навчальний посібник. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 400 с.

7. О.Ф.Гнатенко, М.В.Капштик, Л.Р.Петренко, С.В.Вітвіцький. Ґрунтознавство з основами геології. Навчальний посібник.-К.: «Оранта».- 2005.-648с.